De omstreden vleesgigant JBS, volgens sommigen de grootste ontbosser van de Amazone, verhuist naar Amstelveen

Corruptie, milieuvervuiling, ontbossing en beschuldigingen van kinderarbeid en belastingontwijking. Nederland is binnenkort een omstreden multinational rijker, de grootste vleesverwerker ter wereld, JBS Foods.

Herman Stil13 februari 2024, 03:00

Ontbossing in het Amazonegebied.BEELD ANDRE PENNER/AP

Je ziet het niet af aan de bakstenen gevel van het dertien-in-een-dozijnkantorenplukje in het hart van Amstelveen dat The Garden is

gedoopt, een naam die niet erg past bij de betonnen binnenplaats. Op deze karakterloze locatie vestigt zich binnenkort ’s werelds grootste vleesbedrijf, waarna Nederland een multinational rijker is met een jaaromzet van 71 miljard dollar en 151.000 werknemers. Maar waar de namen van huurders Ford en Hewlett Packard Enterprise op de buitengevel zijn geplakt, ontbreekt elk spoor van voedingsgigant JBS.

Dat is niet onlogisch, want de Braziliaanse vleesgigant is nauwelijks betekenisvol actief in ons land: het concern is na een 341 miljoen euro kostende overname in 2021 eigenaar van vegafabrikant Vivera en de Schager loempiaproducent Albert van Zoonen is eigendom van een Noord-Ierse JBS-dochter. En dan is er nog het kantoor van de Europese activiteiten van vleesdochter Seara, waar 34 mensen werken. Gevestigd op hetzelfde adres als waar straks JBS zit.

De papieren komst naar Nederland heeft te maken met de vurige wens van de Braziliaanse mede-eigenaar van JBS, investeerder J&F Investimentos van miljardairsfamilie Batista, om de activiteiten te noteren op de beurs der beurzen, Wall Street. Het concern wil daarmee, naar eigen zeggen, meer geld ophalen om te kunnen groeien.

Omdat JBS al is genoteerd aan de beurs van São Paulo loopt die route via een boekhoudkundige hink-stap-sprong. Bestaande aandeelhouders moeten hun stukken straks omruilen voor nieuwe aandelen. Daartoe wordt in Amstelveen het vijf jaar oude, ogenschijnlijk slapende JBS BV omgezet in JBS NV, dat vervolgens op papier het moederbedrijf van alle activiteiten van JBS wordt.

Willige fiscus

Precies zulke opzetjes beloofde Nederland de kop in te drukken, mede onder druk van de Europese Commissie. Met een gunstig belastingklimaat, een willige fiscus en lakse vestigingsregels gold ons land decennialang als semi-belastingparadijs, vergelijkbaar met Luxemburg, Zwitserland en Ierland.

Na de bankencrisis beloofden opeenvolgende kabinetten dat belastingwalhalla Nederland zou worden ontmanteld. Het moest veel moeilijker worden lege brievenbusfirma's in ons land te vestigen. Die lenen zich immers te gemakkelijk voor het fiscaal vriendelijk doorsluizen van grote geldstromen om elders belasting te ontwijken. Daarnaast worden ze gebruikt voor illegale activiteiten zoals het maskeren van discutabele geldstromen uit corruptie, omkoping, witwassen, economische sancties en zelfs terrorisme.

JBS heeft op veel van die gebieden een besmet blazoen. Half december schreven vijftien Amerikaanse senatoren van beide partijen – in het huidige politieke klimaat in de VS tamelijk ongebruikelijk – zowel het bestuur van de New Yorkse beurs als beurstoezichthouder SEC aan met het verzoek de vleesgigant niet toe te laten 'vanwege JBS' trackrecord van corruptie, mensenrechtenschendingen, monopoliegedrag en milieuvervuiling'.

Zo erkende J&F Investimentos in 2020 dat het in Brazilië jarenlang 1829 politici omkocht, waarbij ook de naam van oud-president Michel Temer viel. Het leverde het bedrijf in Brazilië en de VS bijna 3,5 miljard dollar aan boetes op. Ook bleek dat JBS bij een Amerikaanse overname in 2009 steekpenningen betaalde, wat een boete van 27 miljoen dollar opleverde. Het overgenomen bedrijf, Pilgrim's Pride, erkende in 2021 schuld aan 'anticompetitief

gedrag’ door verboden prijsafspraken, met een boete van 107 miljoen dollar tot gevolg.

Arbeidsomstandigheden

Ook qua arbeidsomstandigheden rammelt het bij de multinational. Tijdens corona lagen verschillende Amerikaanse slachterijen uit de JBS-stal onder vuur omdat ze het niet zo nauw namen met gezondheidsregels. En in 2022 werden onder meer in slachterijen van JBS-dochters zeker honderd minderjarige schoonmakers – sommigen net dertien – ingehuurd door een onderaannemer. JBS ontkende daar ook maar iets van af te weten.

Dan spelen nog JBS’ milieu-inspanningen – of het gebrek daaraan. Zo zorgen de mondiale activiteiten van het vleesconcern, zijn dochters en leveranciers volgens milieugroepen voor een grotere CO_2-uitstoot dan van heel Spanje. JBS is volgens hen daarnaast een van de grootste aanjagers van ontbossing in het Amazoneregenwoud. Miljoenen vierkante meters tropisch bos, deels in beschermd gebied, zijn de afgelopen twintig jaar illegaal veranderd in grasland voor de veeteelt.

Een Amerikaanse financiële senaatscommissie die vanwege alle affaires onderzoek deed naar JBS stelde vorig jaar dat het bedrijf ‘wegkijkt terwijl een deel van zijn toeleveringsketen de Amazone in brand zet, de wereld richting klimaatcatastrofe duwt en Amerikaanse boeren ondermijnt die wel volgens de regels van internationale handel opereren’. Zo verhuizen veeboeren met medeweten van JBS dieren die zijn geboren en opgegroeid op illegaal ontbost gebied naar smetteloze ranches ‘waardoor ze zijn witgewassen’.

Eind vorig jaar klaagde de Braziliaanse staat Rondônia, diep in het Amazonegebied aan de grens met Bolivia, JBS en drie andere

vleesproducenten aan omdat ze vee kochten dat is gefokt in beschermd gebied dat is ‘beschadigd tot bijna totale destructie’.

JBS beloofde eerder na 2025 geen vee meer te kopen uit ontbost Amazonegebied. In 2020 zette het een fonds op dat tot 2030 185 miljoen euro uitkeert aan milieuprojecten in het Amazonegebied, een schijntje vergeleken met de 2,9 miljard euro winst die het concern alleen al in 2022 boekte.

Aandelenhandel met voorkennis

Terug naar de Nederlandse brievenbusdiscussie over belastingontwijking. De Britse krant *The Guardian* beschreef anderhalf jaar geleden dat het erop lijkt dat twee Britse JBS-dochters via een brievenbusfirma in Rotterdam (met de ironische naam Trojaan Investering) in vijf jaar nog geen miljoen pond belasting in het Verenigd Koninkrijk betaalden in plaats van 160 miljoen, wat neerkomt op een belastingtarief van 0,9 procent.

En dan zit er ook nog een vreemd geurtje aan de dubbele beursplannen. Aandeelhouders moeten hun bestaande stukken zoals gezegd straks omruilen voor nieuwe aandelen. Daar zijn twee smaken van: gewone aandelen en aandelen met meer stemrecht.

Waar minderheidsaandeelhouders hoogstens 55 procent van hun bezit in invloedrijke stukken kunnen omzetten, kunnen grootaandeelhouders Joesley en Wesley Batista ál hun stukken inwisselen voor aandelen met meervoudig stemrecht. Daardoor krijgen ze 85 procent van de zeggenschap in het ‘Nederlandse’ bedrijf, terwijl ze nu nog geen 49 procent van de aandelen bezitten.

Voor de goede orde: dat zijn dezelfde twee broers die in 2018 zes maanden in de Braziliaanse cel zaten voor hun rol bij omkopingsaffaires en aandelenhandel met voorkennis.

Legitiem economisch doel

Terwijl de ophef in de VS voortwoekert, laat het Nederlandse ministerie van Financiën weten niets te kunnen doen tegen de papieren komst van de JBS-holding. ‘Buitenlandse bedrijven zijn vrij om zich in Nederland te vestigen,’ aldus demissionair staatssecretaris Marnix van Rij eerder aan de Tweede Kamer na vragen van de Partij voor de Dieren. ‘Uit openbare informatie maak ik op dat dit bedrijf een Nederlandse NV opricht om een dubbele beursnotering in Brazilië en de VS mogelijk te maken. Dat lijkt op zichzelf een legitiem economisch doel.’

Dat die moedermaatschappij ook gebruikt kan worden om geldstromen door te sluizen, zou de staatssecretaris ‘onwenselijk’ vinden.

Hoe dan ook kan JBS straks ongehinderd vanaf de vijfde verdieping van The Garden in Amstelveen aan de slag gaan. Net als 12.400 andere brievenbusfirma’s die in 2021 door de adviescommissie doorstroomvennootschappen van het ministerie van Financiën werden geteld.

Tezamen zijn ze op papier 4700 miljard euro waard, zo’n vijf keer meer dan de waarde van alle goederen en diensten die in Nederland worden geproduceerd. Ze leveren echter nog geen procent op van alle belastinginkomsten.